

VERSO

V E R T A I S S O V I T T E L U

Sovittelu kouluissa ja oppilaitoksissa. Asuntoloissa?

"Konfliktit eivät välttämättä ole jotakin kauheaa.

Ne voidaan myös nähdä arvona, resurssina, jota ei tulisi heittää pois."

(Nils Christie 1983)

Sovittelu ammattioppilaitoksissa

Ristiriitojen käsittely –
työelämätaito!?

Lakiin perustuvia velvoitteita

- Jos työssä esiintyy työntekijään kohdistuvaa hänen terveydelleen haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, työnantajan on asiasta tiedon saatuaan käytettävissään olevin keinoin ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi.

(Työturvallisuuslaki 28 §)

Opiskelijoiden esille tuomia tapauksia

- Jotain kiusataan, jos on erilainen tai lihava
- Tuula varastaa Helin puhelimen ja lukee viestejä
- Tiina sanoi Heikille: "Kasva aikuiseksi."
- Usea henkilö sanoi yhtä pingviiniksi.
- Kiusaaja sanoi: "neekeri" ja kiusattu löi sitä.
- Henkilö A katsoi henkilöä B epäkohteliaasti.
- Opettaja sanoi opiskelijalle: "Pitäiskö kohta kutsua valkotakit paikalle?"
- Opettaja sanoi opiskelijalle, että onko sinulla äitiä tai onko teillä hyvät välit. (Loukkaavaa)

Opiskelijoiden listaamia mielipahoja suorina lainauksina

- Läski, punkero, sprintteri = lihava
- Rumaa meikkausta, ”hiukset on kuin petolinnun perse”
- Leikitappelut, -painit ⇒ tappeluksi
- Vanhoja käsittelemättömiä juttuja kaivellaan
- Moka, erilainen tapa ajaa konetta, käsitellä hevosta, puhua erilailla
- Selän takana puhuminen
- Ulkonäöstä, vaatteista ikävä kommentointi ⇒ koetaan henkilökohtaisena loukkauksena
- ”Sut olis kiva hakata”
- Työrauhan häirintää pajalla, keittiössä/työpisteellä
- Vittuillaan vapaa-ajan harrastuksista

Asuntola -caseja

- juopuneet pitää meteliä, pitää porukkaa hereillä jopa herättelee ⇒ tulee tönimistä
- Musiikin huudattaminen
- Ruokaa ja tavaroita viedään
- Tavaroita paiskotaan
- Osa porukasta ei tee mitään eli ei huolehdi siivouksesta yms. ⇒ yksi tekee kaiken
- Vierailuajan jälkeen tuodaan edelleen porukkaa ⇒ meteli jatkuu
- ”leikkitönimistä”

Konfliktien syntymiseen johtaneet merkittävimmät syyt (yhtäläisyydet)

Vertaissovittelu kouluissa

- Selän takana puhuminen
 - Nimittely, haukkuminen, ulkonäköön liittyvä vihjailu
 - Uhkailu ,alistaminen tai pakottaminen ”isomman tai vahvemman oikeudella”
 - Ikävää kommentointia tekstiviestein tai netissä
 - Eristämistä ja syrjimistä.
- Nonverbaali kommunikaatio .
(Gellin 2009)

Työyhteisösovittelu

- Selän takana puhuminen
 - Epäasiallinen puhetyyli, aggressiivinen käytös
 - Johtaminen ja toiminta valtaa käyttäen
 - Kirje tai kirjallinen arvostelu
 - Ei tervehditä, selän kääntäminen, kuuntelemattomuus, ei katsekontaktia
- (Pehrman 2009)

Mitä sovittelu on?

- Vapaaehtoinen, yhteisöllinen konfliktinhallintamenetelmä.
- Ydin on dialogissa, oppimisessa ja toisen ihmisen näkökulman ymmärtämisessä.
- Puolueettomat sovittelijat toimivat fasilitaattoreina.
- Asianosaiset itse etsivät ja löytävät ratkaisun tilanteeseen.
- Sovittelu on tulevaisuussuuntaista.
- Käsitellään tekoja, tunteita, tarpeita ja ratkaisuja.
- Käytössä laajasti yhteiskunnan eri alueilla

Sovittelun käyttöalueet

- **Rikos- ja riita-asioiden sovittelu**
- **Koulu- ja oppilaitossovittelu**
- **Päiväkotisovittelu (MiniVerso)**
- **Työyhteisösovittelu**
- Naapuruussovittelu
- Perhesovittelu
- Ympäristöasioiden sovittelu
- Tuomioistuinsovittelu
- Suomen Asianajajaliiton sovittelu
- Kansainvälinen sovittelu

Sovittelu toisen asteen oppilaitoksissa

- Koulutukset käynnistyivät vuonna 2009 ja nyt mukana:
- OSAO (Oulun seudun ammattiopisto)
- Keuda (Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä)
- HDO (Helsingin diakoniaopisto)
- Harjun oppimiskeskus
- Helsingin kaupungin ammattioppilaitokset (STADI)
- PKKY (Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä)
- Ammattiopisto Luovi, Liperi

Vertaissovittelu oppilaitoksessa

- Vertaissovittelu eli VERSO on menetelmänä yksinkertainen ja selkeä kaava, jonka mukaisesti sovittelijoiksi koulutetut opiskelijat auttavat osapuolina olevia löytämään **itse** ratkaisun ristiriitaansa.
- Sovittelun vaiheet:
 1. Tervehtiminen ja pelisäännöt
 2. Tarinat ja tunteet
 3. Ratkaisut
 4. Sopiminen
 5. Seuranta

Miksi Vertaissovittelu?

- Opiskelijat OPPIVAT sovitellessaan konflikteja
= **pedagoginen perusta**
- Osapuolet omistavat konfliktinsa ja heillä on OIKEUS olla osallisena ratkaisuja etsittäessä
= **demokraattinen perusta**
- Opiskelijoilla on enemmän ASIANTUNTEMUSTA ja aikaa riitojensa selvittelyyn, joten henkilökunnan kannattaa antaa opiskelijoille mahdollisuus
= **pragmaattinen perusta**

(Hareide 2006)

Restoratiivisen oppimisen vaiheet, sisältö ja tulokset sovittelussa

(Gellin 2011 / Lapin yliopisto / 166 vastaajaa / 430 ilmaisua)

Missä opitaan? <i>Restoratiivisen yhteisön / tilan tunnusmerkit</i>	Miten opitaan? <i>Restoratiivisen oppimistilanteen sosiaaliset ilmentymät</i>	Mitä opitaan? <i>Restoratiivisen oppimisen tuottamat tulokset</i>
Osallisuus Kohtaaminen Yhteistyö Ratkaiseminen	Kuunteleminen Kunnioitus Keskustelu / Dialogi Vuorovaikutus Reflektio Ymmärrys Ilmaisu ajatuksille, tunteille, tarpeille, teoille	Empatia Sosiaaliset taidot Vastuunotto Pystyvyys Aktiivinen kansalaisuus

(Gellin 2011)

Sovittelu on oppimisprosessi

- Sovittelussa opitaan:
 - luovaa ongelmanratkaisutaitoa
 - kokonaisvaltaista ajattelua
 - erilaisuuden ymmärrystä
 - sovitteluprosessin johtamista
 - ryhmätyöskentelyä
 - rohkeutta
 - objektiivisuutta
 - kuuntelutaitoa (Pehrman 2006)

Sovittelu lisää ammattipätevyyttä

- Valmistuville opiskelijoille lisää osaamista
- Työelämässä esimiehillä/luottamusmiehillä velvollisuus hoitaa kiusaamistapaukset
- Työturvallisuus paranee
- Työ- ja opiskeluteho paranee
- Pienentää keskeyttämisen riskiä
- Henkilökunnan oikeusturva paranee
- Henkilökunnan jaksaminen paranee

Sovittelu säästää rahaa ja voimia

- Opintonsa keskeyttänyt opiskelija aiheuttaa n. 35 000 € menetyksen oppilaitokselle
- Syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle n. 1,5 milj €
- Koulun johdolla on mahdollisuus hyödyntää aikuisjohtoista sovittelua (sovitteluohjaajat, rikossovittelu-toimistot) (Gellin 2007)
- Sovittelu tukee henkilökunnan jaksamista ja vähentää uupumista (Hopkins 2006)
- Sovittelu ennaltaehkäisee rikollisuutta (Kinnunen 2010)

Konfliktien kohtaamista vältetään, koska väitetään että...

- Ongelma voi kasvaa
- Osapuolten keskinäinen yhteys/yhteistyö ei suurella todennäköisyydellä parane
- Ongelma vielä ”kiehuu” henkilön sisällä
- Osapuolet eivät aktiivisesti käytä oppimiskokemuksiaan ongelman ratkaisusta tulevaisuudessa (eivät muuta käyttäytymistään)
(Domenici & Littlejohn 2001)

Muutosvastarinta ja defenssit

- Projektio, eli syntipukki ilmiö
- Kieltäminen (vaikea asia katoaa)
- Järkeistäminen
- Ajeeraus (acting out) on tekemistä kokemisen sijasta
- Tyhjäksi tekeminen (mitätöidään ahdistavat ajatukset)
- Tunteiden eristäminen
- Reaktion muodostus (suojaudutaan ahdistuksilta, kuten kateus, epäily, pelko, hätä, syyllisyys, epävarmuus)
(Kaivola 2003)

Muita syitä epäonnistumiseen

- Ihmissuhdeongelmiin ei puututa ajoissa
- Ongelmat ovat usein pitkäkestoisia
- Ongelmista ei puhuta
- Ongelmien syynä ovat usein väärin ymmärrykset
- Ongelmat ovat etupäässä esimiesten vastuulla
- Ongelmien ratkaisuun ei ole toimivia keinoja käytössä
(Pehrman 2006)

Muita syitä epäonnistumiseen

- Ongelmia yritetään ratkaista säännöillä ja lain voimalla
- Ihmisiä yritetään johtaa pelolla (rankaisemalla) ja muodollista valtaa käyttämällä
 - Kiusaamisongelmia ei voi vähentää pakolla
 - Kiusaaminen on yleisempää byrokraattisessa organisaatiossa (Pehrman 2008)

Mitä tulee muistaa konfliktin ratkaisussa

- Ei kielteistä palautetta tai arviointia kirjallisessa muodossa!!
- Kaikki mukaan sovitteluun!
- Sovittelua ei pidä lopettaa kesken jos osapuolten tunteet voimistuvat!
- Konfliktia ei voi ratkaista analyysin avulla!
- Konfliktia ei voi ratkaista ohjeilla ja valtaa käyttäen!
(Pehrman 2010)

9 askelta sovitteluun

1. Otetaan yhteys Suomen sovittelufoorumiin
2. Sovitaan koulutuspäivämääristä
3. Koulutetaan henkilökunta
4. Valitaan koulutettavat ohjaaja- ja opiskelijaryhmät
5. Koulutetaan ohjaajat ja sovittelijat
6. Tiedotetaan koko kouluyhteisöä ja vanhempia
7. Käynnistetään sovittelutoiminta
8. Nivotaan toiminta oppilaitoksen arkeen
9. Huolehditaan jatkokoulutuksesta

Sopimisen peruslähtökohta

”Ei ole olemassa ongelmaa, mistä puhumatta jättäminen auttaisi sen ratkaisemisessa”.

Tomi Kiilakoski:

**”Parempihan se on sovotella ku
että ei sovotella.”**

Vertaissovittelu, konfliktit ja koulukulttuuri.
Vertaissovittelun ulkopuolinen arviointiraportti
Nuorisotutkimusseura 2009

Rauha on tahdon asia

Martti Ahtisaari (2009):

”Kaikki konfliktit ovat ratkaistavissa. Rauha on ensisijainen asia eikä syyllisten osoittelu anna mahdollisuuksia rauhantyon ilmapiirille.

On katsottava tulevaisuuteen. Suomesta voisi kehittyä rauhanvälityksen asiantuntijamaa, rauhanvälityksen suurvalta”.